

Szabó I. László

Nagyhatalmi erőpozíciók és a magyar külkapcsolatok percepciója a magyar társadalomban

DOI 10.17047/HADTUD.2021.31.1.44

A tanulmányban kísérletet teszek a nagyhatalmi erőpozíciók és azon belül különösképpen az Amerikai Egyesült Államok világhatalmi pozíciójának, valamint a magyar–amerikai kapcsolatok magyar társadalmon belüli percepciójának feltárására, amelyre a magyarországi állandó lakóhellyel rendelkező felnőtt népséget reprezentáló 1000 fős mintán elvégzett véleménykutatás keretében került sor. Az erőpozíciót feltáró dimenziókban az Amerikai Egyesült Államok a második helyet foglalja el, ugyanakkor összességében mégis globális vezető hatalomként jelenik meg, mert a többi hatalom elhelyezkedésében nagyobb a szórás. A magyar külkapcsolatok tekintetében a közvélemény észleli a keleti nyitást, az összes megkérdezett 39%-a inkább oroszbarátnak, 12%-a inkább Kína-barátnak tartja a magyar kormány nemzetközi irányultságát, kiegyensúlyozottságot a nagyhatalmak irányába 27%-nyian feltételeznek. **KULCSSZAVAK:** USA, nemzetközi kapcsolatok, erőpozíciók, Magyarország

Perception of Power Positions of Superpowers and Hungarian Foreign Relations in Hungarian Society

*In the study I make an attempt to explore the perception of the power positions of superpowers, focusing mainly on the position of the United States as a global power, and on the perception of the Hungarian-American relations within Hungarian society, based on an opinion poll conducted on a sample of 1,000 Hungarian adult residents. In the dimensions analysed, the United States of America ranks second, but overall it appears to be a global leading power, given that there is a greater spread regarding the other superpowers. Regarding the Hungarian foreign relations, the public perceives the opening to the East, 39% of all interviewed considers the international orientation of the Hungarian government to be rather pro-Russian, 12% finds it Chinese-friendly, 27% assumes balanced relations with the superpowers. **KEYWORDS:** USA, international relations, power positions, Hungary*

Nemzeti Közszerzői Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar –
National University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training; email:
szabo.i.laszlo@uni-nke.hu; https://orcid.org/0000-0002-8888-2604

Bevezetés

Az utóbbi évtizedekben jelentkező politikai, katonai, gazdasági és kulturális kihívások ellenére napjainkban is az Amerikai Egyesült Államok tekinthető a világ vezető hatalmának. Donald Trump a demokrata Barack Obamához és nagyobb részt a republikánus George W. Bush korábbi elnökhöz képest is tartalmában és stílusában eltérő külpolitikát folytatott. Trump a politikát elsősorban az üzleti világ módszeréhez hasonlóan kezelte, azaz az alku, az

elért vagy elérni kívánt konkrétumok dominanciáját képviselte az értékek érvényesítésével szemben.

Trump a szövetséges országok tekintetében is hangsúlyozta az amerikai szempontokat, illetve a védelmi költségek arányos viselésének szükségességét. Trump időszakában a világ meghatározó szembesítésévé vált az amerikai–kínai gazdasági, kereskedelmi, informatikai küzdelem, amely az elmúlt négy évben fokozatosan mélyült el. Az előző demokrata kormányzathoz képest változott, kiélezettebbé vált az Egyesült Államok kapcsolata – többek között – Iránnal, ugyanakkor a sikertelen első számú vezetői találkozók ellenére enyhülés következett be Észak-Koreával. Trump a Közel-Keleten és Németországban állomásozó amerikai katonák létszámának csökkentését tervezte, míg Lengyelországban amerikai katonai erők jelennek meg. Elnöksége vége felé a Közel-Keleten látványos eredményeket ért el. Jeruzsálemet ismerte el Izrael fővárosaként, majd pedig az Ábrahám-megállapodások keretében elindított egy megbékélési folyamatot Izrael és az arab államok között; először Izrael és az Egyesült Arab Emírségek írt alá békemegállapodást. Elnöksége alatt likvidálták az amerikai erők az Iszlám Állam terrorszervezet vezetőjét, Abu Bakr al-Bagdadit, valamint Kászim Szulejmáni iráni tábornokot.

A republikánus amerikai elnök – szakítva a demokrata Obama irányvonalával – kevésbé fogalmazott meg a szabadságjogokkal és a demokrácia érvényesülésével kapcsolatos kritikákat a közép-európai térség és ezen belül Magyarország számára.¹ A magyar–amerikai kapcsolatok Barack Obama korábbi demokrata elnök időszakához képest jelentősen változtak, legfelsőbb szinten pedig a közelálló politikai irányvonalak okán is személyessé, baráttá váltak, amelynek kialakításában David Cornstein nagykövet kiemelkedő munkát végzett. Ennek ellenére napjainkban is vannak problémákkal terhelt területek a két ország kapcsolatában, amelyek elsősorban a nemzetközi viszonylatban fokozódó amerikai–kínai és amerikai–oros szembesítés következményei. Ennek szokatlan megnyilvánulása volt az Amerikai Egyesült Államok,² valamint Kína³ magyarországi nagyköveteinek 2020 júliusában a magyar nyilvánosságban folytatott vitája.

A kutatás témája, hipotézisei, módszertana

A kutatás célja az Amerikai Egyesült Államok és más meghatározó országoknak a világ hatalmi struktúrájában elfoglalt pozícióiról a magyar társadalomban kialakított kép feltárása, amit a meghatározó világpolitikai és világgazdasági hatalmak egymáshoz való erőviszonylatában érdemes vizsgálni. Az Egyesült Államok mellett a vizsgált meghatározó országok körébe Oroszországot, mint erősödő eurázsiai, Kínát, mint a világban több szempontból erejét mutató ázsiai, Németországot pedig mint vezető európai hatalmat vontam be. Ezeknek az országoknak a törekvései, világhatalmi eredményességük, valamint Magyarországhoz fűződő politikai gazdasági kapcsolatuk a magyar lakosság körében a média által nagyrészt közvetített, ezért többnyire ismert.

A következő problémákat, hipotéziseket vizsgálom:

¹ Szabó 2020, 1.

² Cornstein 2020.

³ Jielong 2020, 11. Vö. Duan Jielong, Kína magyarországi nagyköveteinek „Az amerikai nagykövet hazugságai” című véleménycikke jelent meg a Magyar Nemzetben.
<http://www.chinaembassy.hu/hu/xwdt/t1802508.htm> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.)

1. A vezető országok közötti hatalmi pozíciók magyar társadalom általi percepciója kapcsán azt feltételezem, hogy az Amerikai Egyesült Államok a változások ellenére a világ elsőszámú politikai, katonai, gazdasági hatalmaként van jelen a magyar közvéleményben.
2. Magyarországon, valamint az Egyesült Államokban, Oroszországban és Kínában kétoldalú kapcsolata, a magyar kormányzati törekvések jellemzése tekintetében arra számítok, hogy a mintába kerültek a keleti nyitás prioritását érzélik.

A kutatás kérdéseit a vizsgálatba vont nagyhatalmak egymás közti erőpozíciójának, valamint a magyar viszonylatban fennálló kapcsolatok társadalmi észlelésének mérésére alkalmas tartalommal igyekeztem összeállítani.

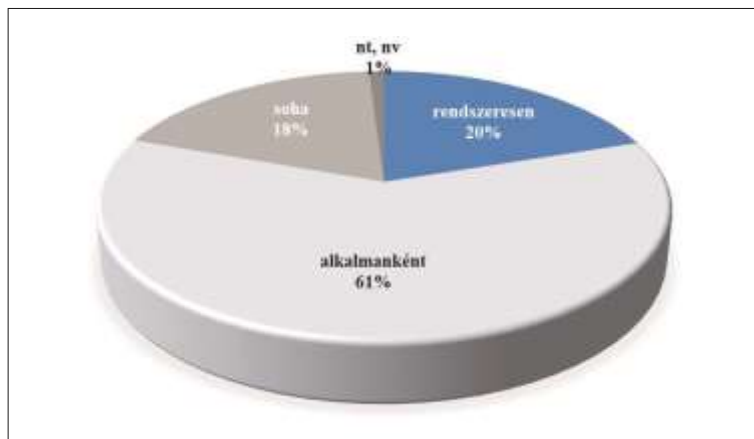
Az adatfelvételt a ZRI ZÁVECEZ RESEARCH Piac- és Társadalomkutató Intézet végezte. Az adatfelvétel személyes megkereséssel, kérdezőbiztosok által végzett kérdezéssel történt a megkérdezett lakóhelyén. A minta elemszáma 1000 fő, amely nem, életkor, településtípus és iskolai végzettség szerint reprezentatív a teljes magyarországi lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre. Az adatfelvétel 2020 szeptemberében volt. A statisztikai hibahatár a teljes minta vonatkozásában $\pm 3,2$ százalékpont, kisebb részcsoportok esetében ennél nagyobb.

A külpolitikával, biztonságpolitikával kapcsolatos informáltság⁴

A magyarországi lakóhellyel rendelkező felnőtt népességet reprezentáló adatfelvétel egyötöde rendszeresen, 61%-a alkalmanként, valamivel kevesebb mint egyötöde pedig sohasem követi figyelemmel a hazánk külpolitikájával, biztonságával kapcsolatos híreket, eseményeket (*1. ábra*). A külpolitikai eseményeket alkalmanként követők 61%-os aránya arra is utal, hogyha érdemi jelentős esemény történik külpolitikai viszonylatban, akkor arra a magyar lakosság 80%-a felfigyelhet.

Elsősorban az idősebbek, azaz a 60 éven felüliek és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők követik a többi társadalmi csoporthoz képest nagyobb arányban az országot érintő nemzetközi történéseket. A kormánypárti és az ellenzéki szavazók

⁴ Az informáltságra vonatkozó kérdés feldolgozása korábban megjelent: Szabó 2020, 6–7.

1. ábra.

Ön Magyarország külpolitikájával, biztonságával kapcsolatos híreket milyen gyakorisággal követi figyelemmel? százalékos megoszlás

(Forrás: saját kutatás)

között nincs érdemi különbség a Magyarországot érintő külpolitikai események iránti érdeklődés tekintetében.⁵

A magyar külkapcsolatok társadalmi megítélése nemzetközi kontextusban

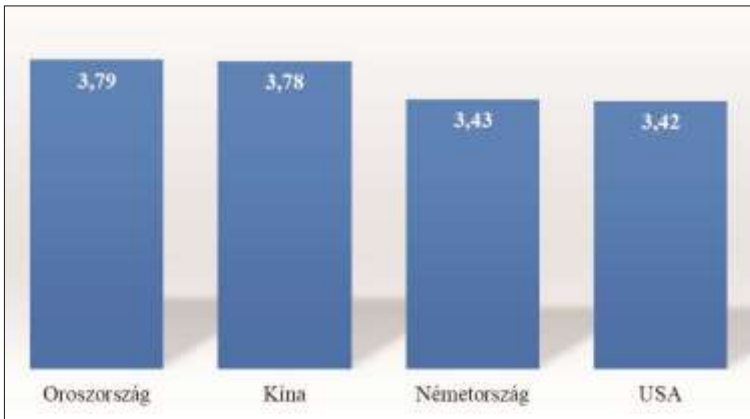
A magyar–amerikai kapcsolatokat nemzetközi relációban kellett minősíteniük a mintába tartozóknak. Az Amerikai Egyesült Államok mellett három olyan nagyhatalommal kapcsolatos viszony került értékelésre, amelyekkel hazánknak kiemelt politikai, gazdasági kapcsolata van. Magyarországot és Németországot, mint Európa vezető politikai, gazdasági hatalmát az utóbbi években is hagyományosan szoros kapcsolat fűzte össze, a kölcsönös előnyök, értékek és érdekek alapján. A kiemelkedő politikai és gazdasági kapcsolat az elmúlt egy évben kiegészült egy nagy volumenű hadiipari együttműködéssel is. Magyarországot és Oroszországot gazdaságilag elsősorban hazánk energiaellátása, az olaj- és gázszállítások, a Paksi Atomerőmű új blokkjának építése és 1300 vasúti személyvagon Egyiptom számára történő gyártása köti össze. Az Orbán-kormány politikájában prioritás a kínai és az orosz kapcsolat, amely jelentős tőke és egyúttal hitel biztosítását is jelenti, jelentheti Magyarországnak.⁶ Magyar szempontból kínai oldalról kiemelkedő projektnek tartható a Belgrád–Budapest vasútvonal kínai hiteltől történő finanszírozása, a felsőoktatási együttműködés, valamint a Huawei jelenléte az informatikában, infokommunikációban,

⁵ Kormánypárti szavazóknak tekintem a Fidesz–MPSZ és a KDNP szavazóit, míg ellenzéki szavazóknak a DK, a Jobbik, az LMP, a Momentum, az MSZP és a Párbeszéd választóit. Az ellenzéki pártok szavazóinak összevonására azért került sor, mert a véleménymintázataikban nincs szignifikáns különbség. 6 Becsey 2014.

különösképpen az 5G hálózat kialakításában. Ez utóbbit az Amerikai Egyesült Államok több ország esetében nemzetbiztonsági okokból határozottan ellenzi.⁶

Az Orbán-kormány határozott intézkedéseket tett a magyar–amerikai kapcsolat javítására, és ennek adott teret Orbán Viktor magyar miniszterelnök és Donald Trump amerikai elnök hivatalos találkozója 2019. május 13-án a Fehér Házban. Segítette a kétoldalú kapcsolatok magas szintre emelését, hogy Magyarország közel hároméves előkészítési folyamatot követően, 2020 augusztusában amerikai légvédelmi rakétarendszer beszerzéséről írt alá megállapodást.⁷⁸

Magyarország és a négy nagyhatalom kapcsolatának a mintába kerültek általi értékelése egyértelműen arra utal, hogy a magyar társadalom érzékeli a kelet felé fordulást és az orosz, valamint a kínai viszonylatot (1-től 5-ig terjedő skálán az iskolai osztályozásnak megfelelően elhelyezve) kiemelkedően magasra (átlagban 3,79, illetve 3,78 pont) minősíti (2. ábra). Ehhez képest lentebb, hasonló szinten helyezkedik el a magyar–német, valamint a magyar–amerikai kapcsolat megítélése (3,43 és 3,42). A társadalom javuló magyar–amerikai kétoldalú kapcsolatokat észlel (8. ábra), de ennek ellenére jobbra értékeli az Oroszországgal és Kínával kialakított viszonyt. Ebben inkább az élénkülő keleti kapcsolatokról beszámoló hírek gyakorisága fejeződik ki, míg ezzel szemben a magyar és az amerikai, valamint a német politikai, gazdasági együttműködés magas szinten zajlik, azaz megszokott, illetve kevesebb az ezzel kapcsolatos információ a médiában.

2. ábra.

Milyennek ítéli Magyarország nemzetközi kapcsolatait, viszonyát a következő országokkal? (1–5-ig terjedő skála átlagai)

(Forrás: saját kutatás)

⁶ Remarks by Secretary of State Pompeo And Foreign Minister Szijjarto At a Press Availability. 2019. 02. 11. <https://hu.usembassy.gov/remarks-by-secretary-of-state-pompeo-and-foreign-minister-szijjarto-at-a-press-availability/> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).

⁷ Cornstein amerikai nagykövet üdvözli Magyarország egymilliárd dolláros légvédelmi beszerzését.

⁸ . 08. 12. <https://hu.usembassy.gov/hu/cornstein-amerikai-nagykovet-udvozli-magyarorszag-egymilliard-dollaros-legvedelmi-beszerzeset/> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).

Iskolai végzettség mentén megállapítható, hogy a különböző végzettséggel rendelkezők az Egyesült Államok, Oroszország és Németország viszonylatában hasonlóan minősítik a kapcsolatokat. Szignifikáns eltérés egyedül a kínai relációban mutatkozik, mert a felsőfokú végzettségűek ezt a kapcsolatot még jobbra értékelik, mint az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők. Az állandó lakóhely szerinti településtípusok mentén az átlagtól szignifikáns eltérés Németország esetében mutatkozik, ahol a községekben lakók (3,68) magasabb pontszámot adnak, mint a Budapestiek (3,22).

Pártpreferencia mentén vizsgálva a négy nagyhatalommal fennálló viszonyt, kimutatható, hogy a kormánypárti szavazók az összes nagyhatalom viszonylatában jobbra értékelik a kapcsolatokat, mint az ellenzéki pártok szavazói (1. táblázat). Ezzel szemben a kormánypárti szavazók és az ellenzéki szavazók is az Oroszországgal és Kínával fenntartott kapcsolat értékelik jobbra, és a két ázsiai nagyhatalomhoz képest az amerikai és a német relációt alacsonyabbra pozícionálják. A két oldal szavazói között a különbség abban van, hogy a Fidesz-szavazók az amerikai (3,60), míg az ellenzéki szavazók a német kapcsolatot (3,33) minősítik relatíve magasabbra.

1. táblázat.

Milyennek ítéli Magyarország nemzetközi kapcsolatait, viszonyát a következő országokkal? pártpreferencia szerint (1–5-ig terjedő skála átlagai)

(Forrás: saját kutatás)

<i>Pártpreferencia</i>	<i>Oroszország</i>	<i>Kína</i>	<i>Németország</i>	<i>USA</i>
Kormánypártok	3,85	3,87	3,56	3,60
Ellenzéki pártok	3,82	3,77	3,33	3,28
Ismeretlen preferencia	3,67	3,67	3,38	3,35
Minta	3,79	3,78	3,43	3,42

A mintába kerültek három dimenzió – világbéke, biztonság; a világ gazdasági fejlődése, valamint a szabadság és a demokrácia érvényesülése – mentén helyezték el a négy nagyhatalmat az 1-től 5-ig terjedő skálán. A magyar társadalom a világ békéjének és biztonságának elősegítésében meghatározónak Németország szerepét (1–5-ig terjedő skálán 3,59 átlagpont) látja, míg az USA, Kína és Oroszország közel hasonló szinten, de kisebb átlagpontszámokkal rendelkezik (3,24–3,17). Egyértelmű, hogy katonai tekintetben Németország a gyengébb, és nem jelenít meg hatalmi törekvést a világban, hanem a kiegyensúlyozó, tárgyalásos, diplomáciai megoldások híve, ezért a békés, biztonságos viszonyok fenntartójaként jelenik meg a magyar felnőtt népesség gondolkodásában. Az Egyesült Államok, Kína és Oroszország határozott érdekekkel rendelkezik és ezekért általában tenni is készek, ha szükségesnek vélik gazdasági vagy katonai erővel is. Ezt érzékelheti a magyar felnőtt népesség is, és ezért gondolhatják a legnagyobb európai hatalom, Németország szerepét jelentősebbnek a világ békéjének és biztonságának elősegítésében.

A nemzetközi biztonság fenntartása szempontjából a kormánypárti szavazók többé-kevésbé mind a négy nagyhatalom szerepét fontosnak tartják (3,49–3,57 átlagpontok), az

ellenzéki szavazók körében Németország szerepe kiemelkedő 3,66 átlagpont, míg a további három nagyhatalom 2,89–3,03 átlagpont közötti értékelést kap.

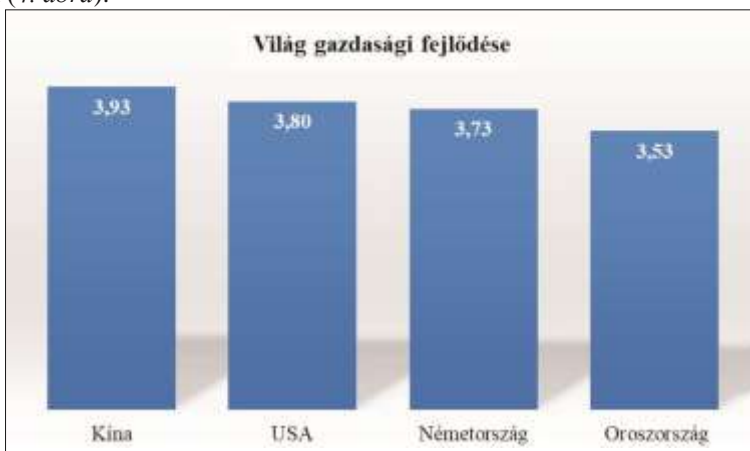
Érdekes, hogy az ellenzéki szavazók körében az Amerikai Egyesült Államok relatíve alacsony minősítést kap (3,03 átlagpont) a világ békéjéhez, biztonságához való hozzájárulás kapcsán, épp valamivel többet, mint Oroszország és Kína. Feltehetően ez a Trump elnöksége idején megjelenített értékekkel szembeni ellenérzésből, illetve bizonyos értékek hiányának érzetéből eredhet.

3. ábra.

**Ön szerint a következő országok mennyire járulnak hozzá a világhoz...
(1–5 skála átlagai)** (Forrás: saját kutatás)

A világ gazdasági fejlődése vonatkozásában a magyar társadalom gondolkodásában Kína az első számú tényező (1–5 skála 3,93 átlagpont), majd az Egyesült Államok (3,80 átlagpont), Németország (3,73 átlagpont), végül pedig Oroszország következik 3,53 átlagponttal (4. ábra).

4. ábra.

Ön szerint a következő országok mennyire járulnak hozzá a világ...**(1–5 skála átlagai)** (Forrás: saját kutatás)

A háttérváltozók mentén vizsgálva a kérdést, kitűnik, hogy a budapestiek (3,99 átlagpont) és a megyeszékhelyen lakók (4,04 átlagpont) értéklik magasra Kína hozzájárulását a világgazdaság fejlődéséhez. A többi településtípus kapcsán nem mutatható ki szignifikáns eltérés. A kormányoldal szavazói Kína (4,08) és az USA (3,95) gazdasági szerepét emelik ki, majd Oroszország (3,81) és Németország (3,74) következnek. Az ellenzéki szavazók körében Oroszország kapja a legalacsonyabb értéket (3,37), majd Németország (3,67), az USA (3,71) és Kína (3,85) az emelkedő sorrend.

A válaszadók minősítették azt is, hogy a négy nagyhatalom milyen mértékben járul hozzá a szabadság és a demokrácia érvényesüléséhez a világban (5. ábra). Az átlagpontszámok arra utalnak, hogy a megkérdezettek az adott ország politikai rendszerének működéséről alkotott kép is befolyásolja a konkrét ország által betöltött nemzetközi szerep minősítése során. A szabadság és a demokrácia elősegítésében Németország emelkedik ki (3,75 átlagpont), majd az Egyesült Államok következnek (3,50 átlagpont) és leszakadva Oroszország, valamint Kína a sorrend 3 átlagpont alatti eredményekkel.

A nagyhatalmak szabadsághoz és a demokrácia érvényesüléséhez való hozzájárulásának minősítését befolyásolják a pártválasztások. A kormányoldal és az ellenzéki oldal szavazói egységesen Németországot helyezik az első helyre, a másodikra pedig az Amerikai Egyesült Államok kerül, viszont eltér abban, hogy az ellenzék támogatói Oroszország (2,81 vs. 3,29 átlagpont) és Kína (2,67 vs. 3,19 átlagpont) tevékenysége kapcsán szignifikánsan alacsonyabb pontszámot adnak a kormányoldal szavazóihoz képest.

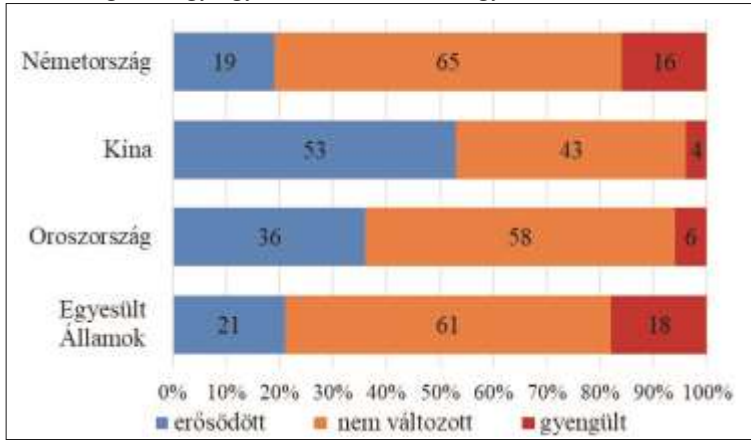

5. ábra.

Ön szerint a következő országok mennyire járulnak hozzá a világ...**(1–5 skála átlagai)** (Forrás: saját kutatás)

A négy nagyhatalom nemzetközi szerepének, súlyának dinamikáját is mérlegre tették a megkérdezettek (6. ábra). A magyar társadalom több mint fele (53%) Kína erősödő szerepét

tapasztalja, több mint egyharmada pedig Oroszország esetében észlel növekvő nemzetközi befolyást. A lakosság mintegy egyötöde az Amerikai Egyesült

6. ábra.

Ön szerint összességében hogyan változott az elmúlt években az alábbi országok nemzetközi szerepe, súlya? (százalékos megoszlás) (Forrás: saját kutatás)

Államok, illetve Németország esetében is erősödést feltételez, de közel hasonló arányban vannak azok is, akik a két utóbbi nagyhatalom gyengülését vélelmezik (18%, illetve 16%).

Háttérváltozók mentén vizsgálva a válaszokat, a rendszeres hírfogyasztók, valamint a legalább középfokú végzettséggel rendelkezők (40–44%) tapasztalják Oroszország nemzetközi súlyának a növekedését. A kormánypárti szavazók és az ellenzéki szavazók között – talán kissé meglepő módon – nincs érdemi különbség, egyaránt Oroszország nemzetközi súlyának erősödését észlelik (37%, illetve 41%), és ehhez hasonlóak a Kína megítélésével kapcsolatos megoszlások.

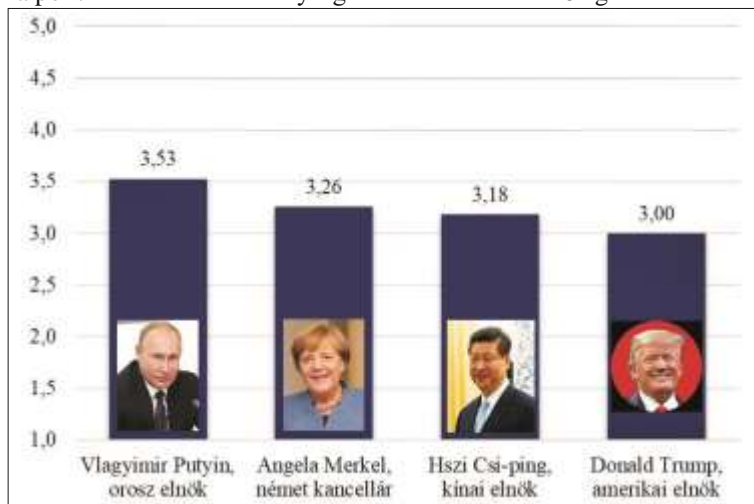
A rendszeres nemzetközi hírfogyasztók 68%-a, valamint a magasabb iskolázottságúak 58%-a véli úgy, hogy Kína nemzetközi szerepe megnőtt az elmúlt időszakban. A szavazótáborok között e kérdésben nincs lényeges, nagyságrendi eltérés, a Fidesz–KDNP-szavazóinak 60%-a, az ellenzékiek 58%-a úgy véli, hogy Kína egyre erősebb szereplője a nemzetközi hatalmi viszonyoknak.

Németország nemzetközi pozíciói kapcsán az átlaghoz képest a rendszeres hírfogyasztók, illetve az ellenzéki szavazók körében magasabb a „gyengülést” érzékelők aránya, ezzel szemben Németország szerepének erősödését inkább a fővárosiak vélelmezik.

Az Amerikai Egyesült Államok vonatkozásában – az átlagos megoszláshoz képest – az ellenzéki szavazók inkább gyengülést, a kormánypárthoz tartozók pedig inkább erősödést tapasztalnak.

Vezetői kvalitások

A vizsgálat résztvevői a négy nagy hatalom első számú vezetőinek – Donald Trump amerikai elnök, Vlagyimir Putyin orosz elnök, Hszi Csi-ping kínai elnök, Angela Merkel német kancellár – a politikai vezetői tevékenységét is értékelték 1-től 5-ig

7. ábra.

Kérem értékelje néhány ország vezetőjének politikai tevékenységét vezetői képességeik alapján! (1–5-ig terjedő skála átlagai) (Forrás: saját kutatás)

terjedő osztályzatokkal (7. ábra). A négy vezető politikus közül Vlagyimir Putyin orosz elnök kapta a legmagasabb pontszámot (3,53 átlagpont) a vezetői kvalitások tekintetében, míg a legkevesebbet Donald Trump amerikai elnök (3,00 átlagpont). Angela Merkel német kancellár és Hszi Csi-ping kínai elnök közöttük helyezkedik el (3,26 és 3,18-as átlagpontokkal).

Szignifikáns különbség mutatkozik a kormánypárti és az ellenzéki szavazók között a vizsgált vezetők politikai kvalitásai tekintetében (2. táblázat). A Fidesz szavazói Vlagyimir Putyin orosz elnököt (3,93), Donald Trumpot (3,55), Hszi Csi-pinget (3,48) lényegesen magasabb szintre értékelték, mint az ellenzék támogatói (3,29; 2,63; 3,03). A kormánypárti szavazók Angela Merkel német kancellár vezetői erényeit helyezik alacsonyabbra, míg az ellenzéki szavazók őt értékelik a legjobbra (3,35 átlagpont). A kormány támogatóitól eltérően az ellenzéki szavazók Donald Trump vezetői képességeit a középestől gyengébbre osztályozzák (2,63). Feltehetően a vizsgált politikai vezetők tekintetében nemcsak a szűken vett kérdésre, azaz a vezetői kvalitásokra gondoltak a válaszadók az osztályozás során, hanem valamelyest figyelembe vehették az adott vezető által megjelenített politikai irányvonalat is. Ez lehet az oka, hogy az ellenzéki szimpatizánsok körében a relatíve magas értékelést kapott Putyin (3,29), a német kancellár mögé kerül. Meg kell jegyezni azt is, hogy a kínai elnök politikai tevékenységéről kevesebb információ jelenik meg a magyar médiában, mint a vizsgálatba vont többi vezetőről.

A magyar–amerikai kormányközi kapcsolatok megítélése

Külön kérdésben szerepelt a magyar–amerikai kormányzati kapcsolatok elmúlt évekbeli dinamikájának minősítése. A megkérdezettek 20%-a szerint javult, közel fele

2. táblázat.

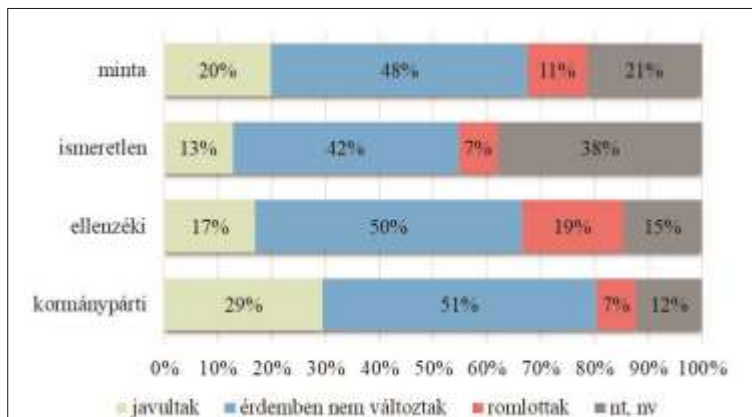
Kérem értékelje néhány ország vezetőjének politikai tevékenységét vezetői képességeik alapján!

Pártpreferenciák szerint (1–5-ig terjedő skála átlagai) (Forrás: saját kutatás)

	 <i>Donald Trump</i> amerikai elnök	 <i>Vlagyimir Putyin</i> orosz elnök	 <i>Hszi Csi-ping</i> kínai elnök	 <i>Angela Merkel</i> német kancellár
Kormánypárti	3,55	3,93	3,48	3,23
Ellenzéki	2,63	3,29	3,03	3,35
Ismeretlen preferencia	2,75	3,29	2,97	3,21
Minta	3,00	3,52	3,17	3,27

szerint érdemben nem változott, míg 11%-a szerint romlottak a magyar–amerikai kormányzati kapcsolatok, 21% nem tudott válaszolni a kérdésre (8. ábra). A kérdésre adott választ befolyásolják a pártkötdések. A Fidesz–KDNP-szavazók 29%-a javulást tapasztal, míg romlást csak 7%-uk, viszont az ellenzéki szavazók körében 17% javulást, 19% pedig romlást érzékel. Vélelmezhetően az ellenzéki szavazók tisztában vannak a kapcsolatok javulásával, de ennek tartalmával elégedetlenek lehetnek, az általuk az Egyesült Államoktól várt politikai tartalomtól eltér. Kedvező változás mutatkozik a 2016-os adatokhoz képest is, amikor az Obama adminisztráció volt hivatalban (9. ábra).⁹

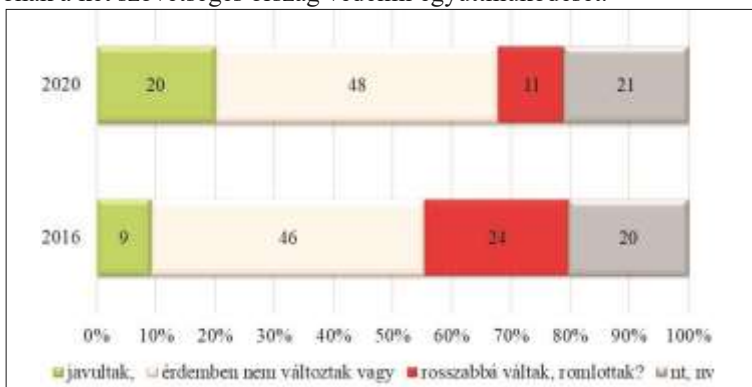
⁹ Szabó 2016, 5.

8. ábra.

Ön szerint hogyan változtak az elmúlt 3-4 évben a magyar–amerikai kormányzati kapcsolatok ...? (százalékos megoszlás) (Forrás: saját kutatás)

A rendszerváltozástól kezdődően a magyar kormányzatok kiemelten kezelték a magyar–amerikai védelmi, katonai együttműködést, és – a kapcsolatokban esetlegesen felmerülő egyéb problémák ellenére – ennek pozitív tartalmú kommunikációban is hangot adtak. A négy évvel korábbi eredményhez hasonlóan¹⁰ a magyar–amerikai védelmi, katonai együttműködést összességében jónak itéli a magyar társadalom. A hagyományosan jónak minősített védelmi kapcsolatok a republikánus Donald Trump időszakában tovább mélyültek a társadalom értékelése szerint (10. ábra). Különösképpen a kormánypárti szavazók (52%), az 50–69 évesek (44%), valamint a főiskolát és egyetemet végzettek (42%) gondolják nagy arányban jónak a két szövetséges ország védelmi együttműködését.

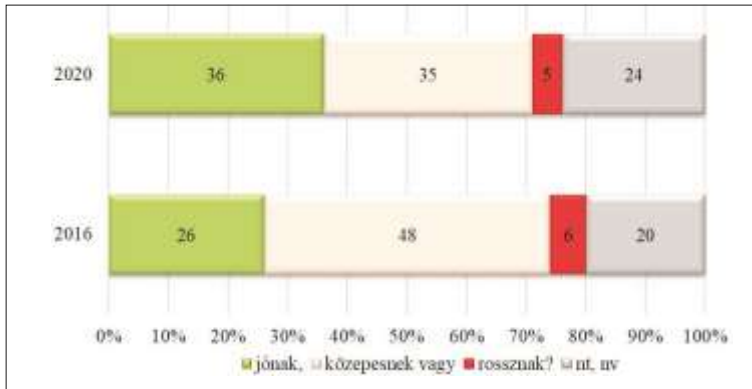

9. ábra.

Ön szerint hogyan változtak az elmúlt négy évben a magyar–amerikai kormányzati kapcsolatok

¹⁰ Szabó 2016, 6.

(százalékos megoszlás) (Forrás: saját kutatás)

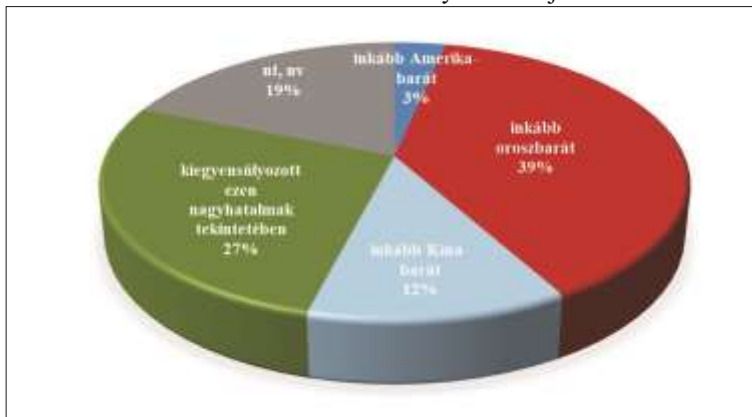

10. ábra.

Milyennek minősíti a magyar–amerikai védelemi, katonai együttműködést az elmúlt négy évben (százalékos megoszlás) (Forrás: saját kutatás)

A magyar kormány külpolitikai orientációja

A megkérdezetteknek értékelniük kellett a magyar kormány külpolitikájának irányát, jellegét néhány meghatározó országgal kapcsolatban (11. ábra). A kérdésre 81%-nyian válaszoltak érdemben, amely a más kérdések esetében tapasztalt bizonytalansághoz képest kedvező arány. A magyar társadalom relatív többsége, 39%-a inkább oroszbarátnak észleli a magyar kormány külpolitikáját, míg második legnagyobb arányban, 27%-nyian kiegyensúlyozottnak gondolják hazánk nagyhatalmakhoz fűződő nemzetközi kapcsolatait. Ezen arányok mellett lényegesen kevesebben, 12%-nyian Kína-barát, és csak 3%-nyian tapasztalnak Amerika-barát külkapcsolatokat. Fentebb jeleztem, hogy a magyar lakosság javuló magyar–amerikai viszonyt érzel (8. ábra), de sem ez, sem a politikai, katonai szövetség nem írja felül a keleti nyitásról szóló információkat a társadalom véleménystruktúrájában.

11. ábra.

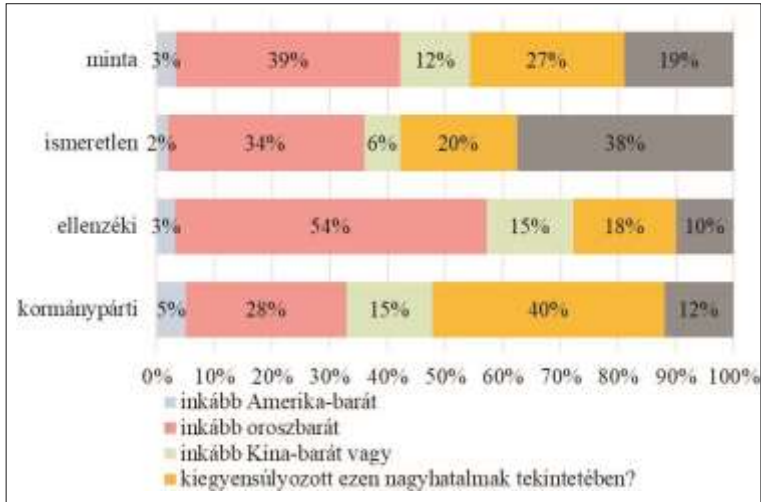
Ön szerint a magyar kormány politikája milyen nemzetközi irányultságú?

(százalékos megoszlás) (Forrás: saját kutatás)

A kormányoldal és az ellenzéki oldal szavazói szignifikáns módon, eltérően látják a kormány nemzetközi kapcsolatait (12. ábra). Az ellenzéki szavazók több mint a fele, 54%-a inkább oroszbarátnak, további 15%-a inkább Kína-barátnak, míg a kormányoldal szavazói között a relatív többség, 40% kiegyensúlyozottnak, 28% oroszbarátnak, 15% pedig Kína-barátnak vélelmezi a külpolitikai orientációt.

Szociodemográfiai változók mentén megállapítható, hogy a városban, a megyeszékhelyen és Budapesten lakók, valamint a diplomával rendelkezők gondolnak nagyobb mértékben oroszbarát elemeket a kormány külkapcsolataiban.

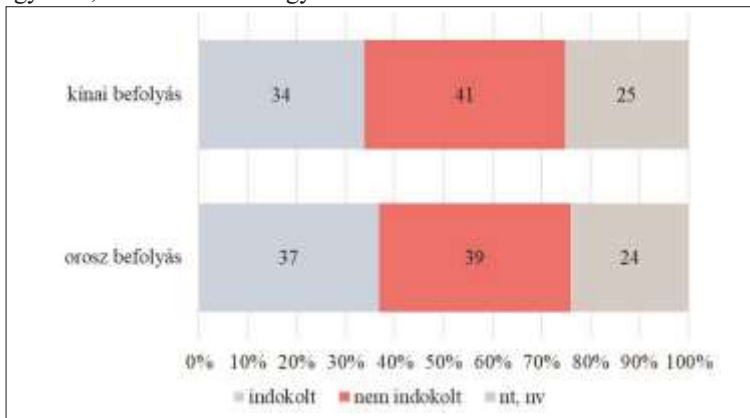
A magyar–amerikai kapcsolatokat két olyan tartalmi probléma terheli, amelyek az amerikai politikai, gazdasági érdekek globális érvényesítéséből erednek. Az egyik a kínai gazdasági szerepvállalás, befolyás erősödése Magyarországon, különösképpen az informatika és az infokommunikáció területén. Az ezzel kapcsolatban megfogalmazott amerikai aggodalmakat a magyar társadalom valamivel több mint egyharmada tartja megalapozottnak, négytizede pedig indokolatlannak (13. ábra).

12. ábra.

Őn szerint a magyar kormány politikája milyen nemzetközi irányultságú? pártpreferenciák szerint (százalékos megoszlás) (Forrás: saját kutatás)

Az amerikai kormányzatokon átívelő problémafelvetésként jelenik meg Magyarország orosz energiafüggésének csökkentése. Az orosz befolyással kapcsolatos amerikai felvetésekkel egyetért a minta 37%-a, alaptalannak pedig 39%-a tartja (13. ábra). A két problémás tényezővel egyetértők és azokat elvetők tábora Kína és Oroszország esetében ugyanazokból kerül ki, azaz az orosz és a kínai befolyás kapcsán döntően ugyanazt a választ adják az egyének, a válaszokban nagy a korreláció.

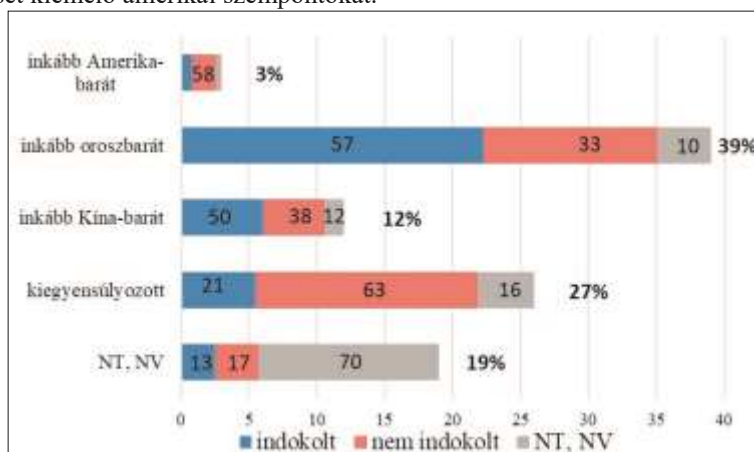
13. ábra.

Az Amerikai Egyesült Államok kormánya Magyarország tekintetében alapvetően két befolyást, tényezőt tart problémásnak. Az első, hogy hazánk túlzott mértékben függ az orosz energiahordozóktól, amely alkalmas az orosz politikai befolyás növelésére. A másik tényező, hogy Magyarországon nagyon erőssé vált a kínai szerepvállalás, amely alkalmas a kínai politikai befolyás növelésére. Ön szerint indokolt-e ez az amerikai aggodalom? (százalékos megoszlás)

(Forrás: saját kutatás)

Az orosz és a kínai befolyással kapcsolatos amerikai aggodalmakkal az átlaghoz képest jobban egyetértenek a rendszeres hírfogyasztók (54–51%). A felsőfokú végzettségűeknek is mintegy a négytizede indokoltnak tartja az orosz, illetve a kínai befolyással kapcsolatos amerikai felvetést. A szavazótáborokat vizsgálva kimutatható, hogy a kormánypártokat preferálók 58–60%-a nem tartja alaposnak az orosz, illetve a kínai befolyással kapcsolatos aggodalmakat, míg az ellenzékiek 54–51% megalapozottnak gondolja az amerikai szempontokat.

A magyar társadalom a magyar külkapcsolatokban elsősorban oroszbarátságot észlel (összes megkérdezett 39%-a), ugyanakkor ezen szegmens 57%-a osztja az orosz befolyás, 53%-a pedig a kínai befolyás növekedését felvető amerikai aggodalmat (14. ábra, 15. ábra). A kínai barátságot feltételezők (összes megkérdezett 12%-a) kb. fele is kritikusan viszonyul ehhez a helyzethez. A nagyhatalmak tekintetében kiegyensúlyozott kapcsolatokat érzékelők (az összes megkérdezett 27%-a) kb. kétharmada nem osztja az orosz és a kínai befolyás emelkedését kiemelő amerikai szempontokat.

14. ábra.

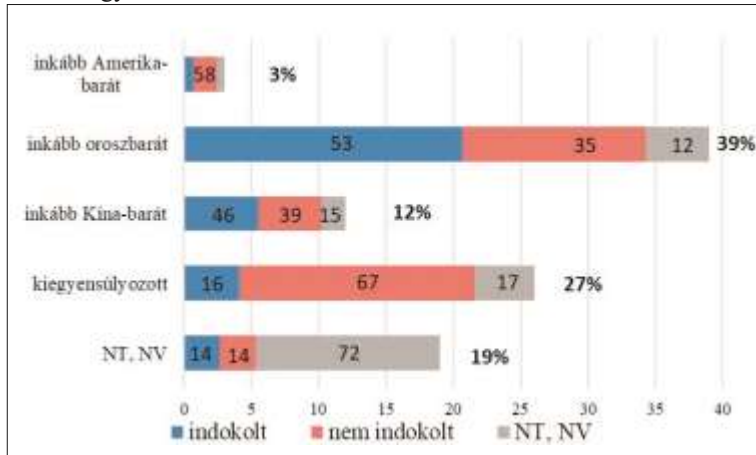
Az Amerikai Egyesült Államok kormánya Magyarország tekintetében alapvetően két befolyást, tényezőt tart problémásnak. Az első, hogy hazánk túlzott mértékben függ az orosz energiahordozóktól, amely alkalmas az orosz politikai befolyás növelésére. Mennyire tartja ezt Ön indokoltnak

az alapján, hogy milyen nemzetközi irányultságúnak tartja a magyar kormány politikáját? (%)

(Forrás: saját kutatás)

Amerikai részről az elmúlt néhány évben többször felmerült a Szabad Európa Rádió újraindításának szükségessége néhány olyan közép-kelet-európai országban, amelyben a demokrácia állapota, valamint ezen belül a médiaviszonyok szükségessé teszik. A rádió költségvetését az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusa biztosítja. Az Egyesült Államok Globális Média Ügynöksége által támogatott online multimédiás szolgáltatás magyarországi

működését a kérdezéssel egy időben kezdte meg (2020. szeptember 8.), web felületen,¹¹ ugyanakkor ez a magyar társadalom körében

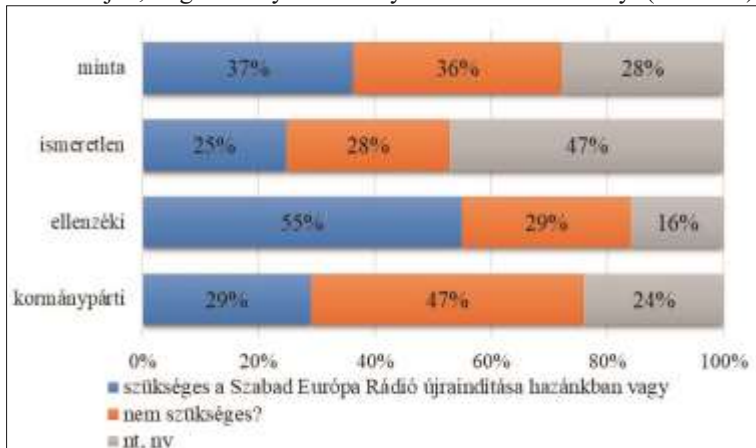
15. ábra.

A másik tényező, hogy Magyarországon nagyon erőssé vált a kínai gazdasági, információs technológiai szerepvállalás, amely alkalmas a kínai politikai befolyás növelésére. Ön szerint indokolt-e ez az amerikai aggodalom? Mennyire tartja ezt Ön indokoltnak az alapján, hogy milyen nemzetközi irányultságúnak tartja a magyar kormány politikáját? (%)

(Forrás: saját kutatás)

nem befolyásolta érdemben a válaszadást, hiszen viszonylag kevés hír jelent meg erről az eseményről.

A magyar felnőtt népesség megosztott a Szabad Európa Rádió működésének szükségessége tekintetében, 37%-nyian az újra indítást támogatják, 36%-nyian szükségetlennek tartják, míg 27%-nyian nem nyilvánítanak véleményt (16. ábra).

¹¹ <https://www.szabadeuropa.hu/>

16. ábra.

Az Egyesült Államok Globális Média Ügynöksége – amely az amerikai kormánytól független szervezet – tervezi a Szabad Európa Rádió újraindítását a közép- és kelet-európai térség néhány országában, köztük Magyarországon. Hogy gondolja, szükséges a Szabad Európa Rádió újraindítása hazánkban? pártpreferenciák szerint (százalékos megoszlás)

(Forrás: saját kutatás)

Akik a külpolitikai kérdések iránt érdeklődnek, azok inkább preferálják a rádió újraindítását, míg azok, akik kevésbé hírfogyasztók, azok nem tartják fontosnak a Szabad Európa Rádió működését. Feltehetően működik még a rádió iránti nosztalgia a 60 éven felüliek korosztályában, hiszen 40%-uk örömmel venné a rádió ismételt működését. Településtípust tekintve a fővárosiak 43%-a és a községekben lakók 38%-a ítéli meg pozitívan a rádió tervezett újraindítását. Legjobban azonban a kormány-ellenzék támogatói polarizáció magyarázza szignifikánsan a válaszokat. A jelenlegi hazai médiatér mellett az ellenzéki szavazók 55%-a szükségesnek tartja, míg a kormányoldal támogatóinak 47%-a szükségtelennek gondolja a rádió ismételt működését. A Fidesz–KDNP-szavazói között is van egy csaknem 30%-os csoport, amely elfogadja a SZER újraindítását.

Összegzés, következtetések

A magyar társadalom percepciójában Donald Trump hivatali idejének vége felé az Amerikai Egyesült Államoknak Oroszország, Kína, Németország viszonylatában a világhatalmi szerkezetben elfoglalt pozíciója összességében globálisan vezető, de kihívások által telített.

Az első hipotézist részben el kell vetnem, mert nem igazolódott, hogy a magyar felnőtt népesség több szempontból az első helyre helyezi az Amerikai Egyesült Államokat. Az elemzett dimenziókban, azaz a világ békéjéhez, biztonságához való hozzájárulás, a világgazdaság fejlődésének elősegítése és a világban a szabadság és a demokrácia érvényesüléséhez való hozzájárulás tekintetében egyaránt a második helyet foglalja el. Ugyanakkor ez a pozíció összességében mégis globális vezető hatalomként jeleníti meg, mert a többi világhatalom elhelyezkedésében nagyobb a szóródás a vizsgált dimenziókban, Németország pedig elsősorban európai hatalom.

A második hipotézis igazolódott, a magyar közvélemény észleli a keleti nyitást, az összes megkérdezett 39%-a inkább oroszbarátnak, 12%-a inkább Kína-barátnak tartja a magyar kormány nemzetközi irányultságát, kiegyensúlyozottságot a nagyhatalmak irányába 27%-nyian feltételeznek. A megkérdezettek több mint egyharmada kritikusan viszonyul az orosz és a kínai befolyáshoz, míg kb. 40%-nyian nem érzékelnek ebben politikai problémát. A nyugati hatalmakkal fenntartott magyar kapcsolat a szövetségi kötelekekből eredően erős, stabil, a megszokott módon zajlik, ugyanakkor az orosz és a kínai reláció az utóbbi közel tíz évben fokozatosan bővülő, tehát a kapcsolat dinamikája, annak a médiatérben való megjelenése nagy mértékben meghatározza a társadalom percepcióját.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Becsey Zsolt 2014. A keleti nyitás súlya a magyar külgazdaságban. *Polgári Szemle* 10 (1–2).

<https://polgariszemle.hu/archivum/87-2014-marcius-10-efolyam-1-2-szam/tudomanyos-muhelyek/594-a-keleti-nyitas-sulya-a-magyar-kuelgazdasagban> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).

- Cornstein, David amerikai nagykövet üdvözli Magyarország egymilliárd dolláros légvédelmi beszerzését. 2020. 08. 12. <https://hu.usembassy.gov/hu/cornstein-amerikai-nagykovet-udvozli-magyarorszag-egymilliard-dollaros-legvedelmi-beszerzeset/> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).
- Cornstein, David: 2020. Mennyire bízhatunk meg egy kommunista diktatúrában? https://hu.usembassy.gov/hu/mennyire-bizhatunk-meg-egy-kommunista-diktaturaban/?_ga=2.116777414.1908325223.1616243319-1201613615.1602408442 (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).
- Duan Jielong, Kína magyarországi nagykövetének „Az amerikai nagykövet hazugságai” című véleménycikke jelent meg a Magyar Nemzetben. <http://www.chinaembassy.hu/hu/xwdt/t1802508.htm> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).
- Jielong, Duan 2020. Az amerikai nagykövet hazugságai. *Magyar Nemzet* 2020. július 30. 11.
- Magyarics Tamás 2014. *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Második, átdolgozott és bővített kiadás. Budapest: Antall József Tudásközpont.
- Péczei Anna 2020. A magyar–amerikai kapcsolatok a hidegháború végétől napjainkig. *Védelmi Tanulmányok* 1 (1). https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/VT_2020_1_Peczeli%20Anna_A%20magyar-amerikai%20kapcsolatok%20a%20hideghaboru%20vegeto%20napjainkig_full.pdf (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).
- Remarks by Secretary of State Pompeo And Foreign Minister Szijjarto At a Press Availability. (2019. 02. 11.) <https://hu.usembassy.gov/remarks-by-secretary-of-state-pompeo-and-foreign-minister-szijjarto-at-a-press-availability/> (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).
- Szabó I. László 2016. Az Amerikai Egyesült Államokban zajló elnökválasztás és a magyar–amerikai kapcsolatok lakossági percepciója. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle* 9 (4): 3–14. http://nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_4_03_szabo_i_laszlo_-_amerikai_elnokvalasztas_es_a_magyar-amerikai_kapcsolatok_lakossagi_percepcioja.pdf (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).
- Szabó I. László 2020. Az Amerikai Egyesült Államok novemberi elnökválasztásának percepciója a magyar lakosságban 2020 kora őszén. SVKI Elemzések. 18 (22). [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemzések_2020_22_A%20novemberi%20amerikai%20elnokvalasztas%20percepcioja%20a%20magyar%20lakossagban%202020%20kora%20oszén%20\(Szabó%20I.%20L.\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemzések_2020_22_A%20novemberi%20amerikai%20elnokvalasztas%20percepcioja%20a%20magyar%20lakossagban%202020%20kora%20oszén%20(Szabó%20I.%20L.).pdf) (Letöltés ideje: 2021. 03. 20.).

